

## บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษา ประเพณีแข่งเรือ ชุมชนบ้านดอนไชย ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในรูปแบบประเพณีแข่งเรือของชุมชนบ้านดอนไชย ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ โดยผู้ศึกษาได้แบ่งการศึกษากระบวนการจัดการแข่งเรือออกเป็น 2 ยุค คือ 1) กระบวนการจัดการ ประเพณีแข่งเรือในช่วงก่อนมีการชิงถ้วยพระราชทาน (พ.ศ. 2549-2525) และ 2) กระบวนการ จัดการประเพณีแข่งเรือในช่วงมีการชิงถ้วยพระราชทาน (พ.ศ. 2526-ปัจจุบัน) โดยการศึกษาจะ ครอบคลุมถึงกิจกรรมการจัดการแข่งเรือ ช่วงก่อนเทศกาลแข่งเรือ ช่วงเทศกาลแข่งเรือ และหลัง ช่วงเทศกาลแข่งเรือ

ผลการศึกษา พบว่า ประเพณีการแข่งเรือมีมานานไม่น้อยกว่า 300 ปี ซึ่งในอดีตเรือ เป็นพาหนะในการขนส่งคณะศรัทธาของหมู่บ้านที่มีพื้นที่อยู่บริเวณลำน้ำน่าน เข้าร่วม “งานบุญ สลากภัทร” หรือ “ตานก๋วยสลาก” ช่วงเทศกาลออกพรรษา หลังจากเสร็จสิ้นพิธีทางศาสนา ชาวบ้านก็จะรวมตัวกันเพื่อร่วมแข่งขันเรือ เป้าหมายของการแข่งเรื่อนั้นเพื่อความสนุกสนาน สร้างความสามัคคีกันในชุมชน อีกทั้งถือเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน รางวัลที่ได้จาก การแข่งขันก็จะเป็นข้าวห่อ เหล้า หรือต่อมาพัฒนาเป็นธงที่ปักชื่อหมู่บ้านที่จัดการแข่งขัน ต่อมา ในช่วงปี พ.ศ. 2526 เริ่มมีการทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อ พระราชทานให้แก่เรือที่ชนะเลิศการแข่งขันในนัดปิดสนามของจังหวัดน่าน ถ้วยพระราชทานถือได้ว่าเป็นเครื่องแสดงถึงศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจมาให้กับคนในหมู่บ้าน จากปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นแรงจูงใจให้กับชาวจังหวัดน่านในการจัดการแข่งเรือที่มีระบบการจัดการแบบสมัยใหม่มากขึ้น มีการวางแผน การเก็บตัว การฝึกซ้อมฝีพาย การจ้างฝีพายมืออาชีพมาร่วมในการแข่งขัน การนำเรือไปแข่งในจังหวัดใกล้เคียง รวมถึงมีการสรุปผลการดำเนินงานและวางแผนการ การดำเนินงานในปีต่อไป เห็นได้ว่าในยุคหลังกระบวนการจัดการแข่งเรือมีระบบการจัดการมากขึ้น แต่ประเพณีทางศาสนา คือ ประเพณี “ตานก๋วยสลาก” หรืองานบุญสลากภัตร ถูกลด ความสำคัญลง

ประเพณีแข่งเรือและเรือ ยังคงมีคุณค่าและความหมายต่อชาวบ้านดอนไชย เนื่องจาก เรือถือเป็นสัญลักษณ์ของความภาคภูมิใจ เป็นตัวแทนของความรักใคร่สมัครสมานสามัคคีของ

คนในชุมชน อีกทั้งเรือแข่งบ้านดอนไชย ถือเป็นเรือที่ยังคงรูปแบบฉบับเรือแข่งเมืองน่าน ดั้งเดิม ซึ่งเห็นได้ยากในสนามแข่งขัน อีกทั้งบ้านดอนไชยยังมีช่างฝีมือที่ยังคงสืบทอดการทำเรือน่านโบราณ ที่สร้างผลงานให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้ประเพณีแข่งเรือซึ่งครั้งหนึ่งเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานและเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เปลี่ยนแปลงไปสู่กิจกรรมธุรกิจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจท่องเที่ยว และการแข่งขันเพื่อเงินรางวัล ซึ่งเสี่ยงเกียรติยศรวมทั้งมีการพนันซึ่งมีปรากฏอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา 1) ชุมชนควรมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน พร้อมทั้งจัดหลักสูตรประเพณีแข่งเรือให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น 2) หน่วยงานของรัฐควรมีการทบทวนนโยบายด้านการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีจิตวิญญาณที่แท้จริงของกิจกรรม โดยไม่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องบั่นทอนความเข้มแข็งและทุนทางสังคมภายในชุมชน และ 3) ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับวิถีชีวิต การดำรงอยู่ของคนในชุมชน มากกว่าการฟื้นฟูวัฒนธรรมเพื่อรับใช้คนภายนอก